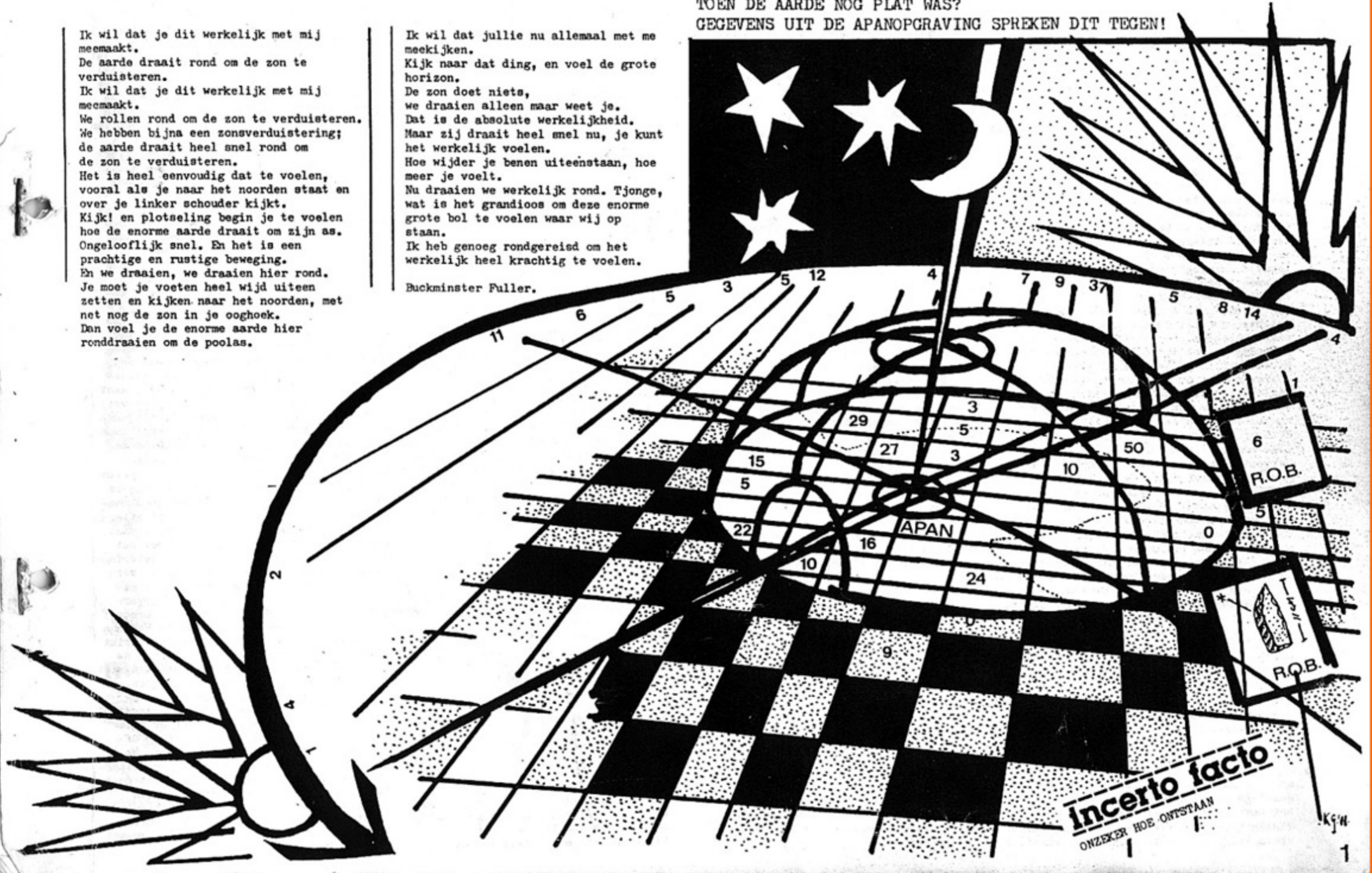

APAN INTERN '89^{VI}6

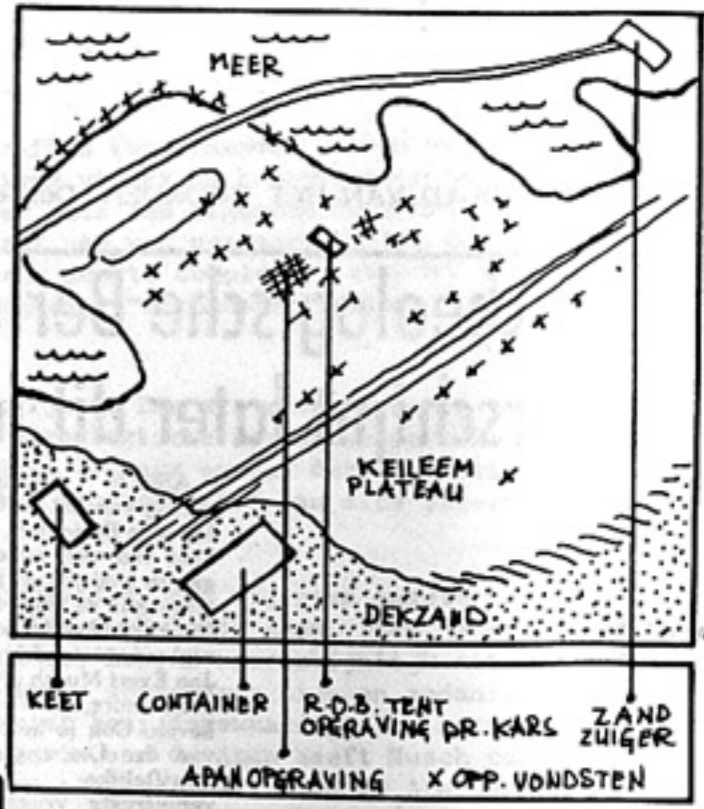
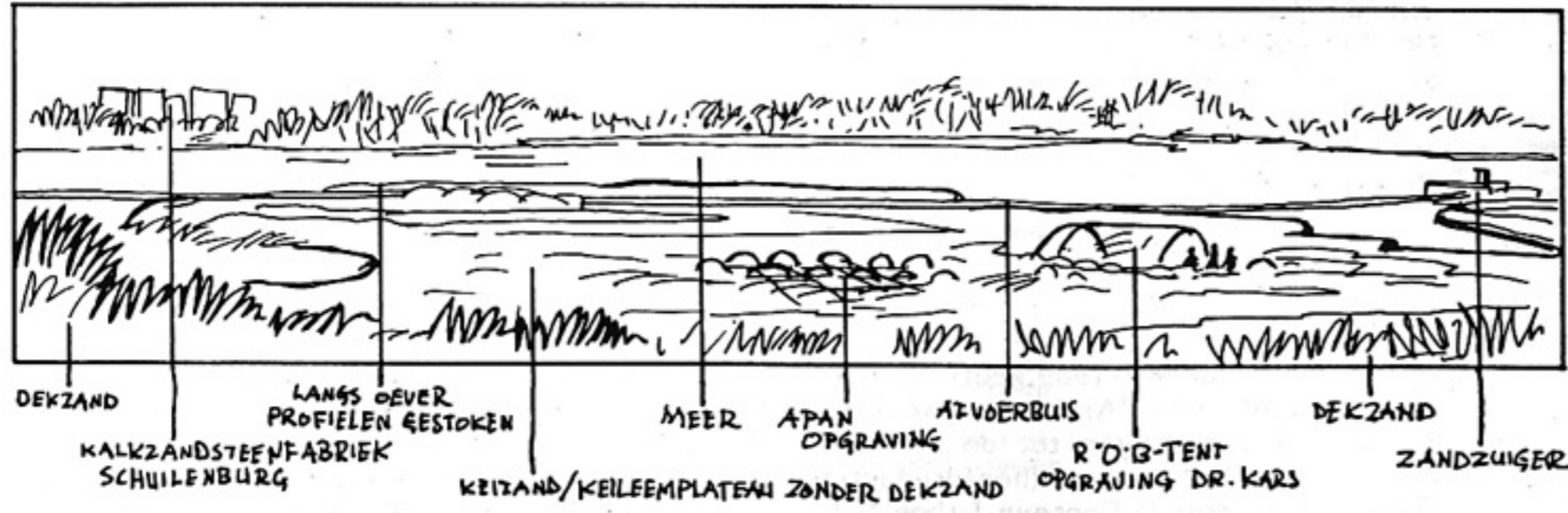
TOEN DE AARDE NOG PLAT WAS?
GEGEVENS UIT DE APANOPGRAVING SPREKEN DIT TEGEN!

Ik wil dat je dit werkelijk met mij meemaakt.
De aarde draait rond om de zon te verduisteren.
Ik wil dat je dit werkelijk met mij meemaakt.
We rollen rond om de zon te verduisteren. We hebben bijna een zonsverduistering; de aarde draait heel snel rond om de zon te verduisteren.
Het is heel eenvoudig dat te voelen, vooral als je naar het noorden staat en over je linker schouder kijkt. Kijk! en plotseling begin je te voelen hoe de enorme aarde draait om zijn as. Ongelooflijk snel. En het is een prachtige en rustige beweging. En we draaien, we draaien hier rond. Je moet je voeten heel wijd uiteen zetten en kijken naar het noorden, met net nog de zon in je ooghoek. Dan voel je de enorme aarde hier ronddraaien om de poolas.

Ik wil dat jullie nu allemaal met me meekijken.
Kijk naar dat ding, en voel de grote horizon.
De zon doet niets, we draaien alleen maar weet je. Dat is de absolute werkelijkheid. Maar zij draait heel snel nu, je kunt het werkelijk voelen.
Hoe wijder je benen uiteenstaan, hoe meer je voelt.
Nu draaien we werkelijk rond. Tjonge, wat is het grandioos om deze enorme grote bol te voelen waar wij op staan.
Ik heb genoeg rondgereisd om het werkelijk heel krachtig te voelen.
Buckminster Fuller.

APAN/INTERN '89/6 kan wel het Schuilenburgnummer genoemd worden. De APAN-opgraving werd overgenomen door prof. dr. Henk Kars van de ROB. In dit nummer enkele krantenartikel en een verslag van de opgraving. Op de omslag is de opgraving symbolisch weergegeven; te zien is de hut, met eronder het raster van de uitgezette opgravingsvakken. De APAN had binnen de hut gegraven, de ROB erbuiten. En daar werd een Keilmesser aangetroffen, zie vakje met R.O.B. en een tekening van het artefact. Het gedicht van Buckminster Fuller illustreert de gedachte dat ook de oermens wist dat de Aarde om haar as draait. Een hut met een opening in het dak is een soort observatorium van waaruit de sterrenbeweging vastgelegd werd. Oude volkeren, bv de Hopi, doen dat nu nog.

Uitgave Drents-Groningse Pers bv Losse nummers maandag t/m vrijdag f 1.25, zaterdag f 1.50

Mammoetjagerskamp in Friesland moet onschuld Vermaning aantonen

A De opgraving in volle gang. Van links naar rechts: een medewerker van het ROB en de APAN-leden Klaas en Henk Geertsma.

Foto Wim Becker

Van een onzer verslaggevers

■ **ASSEN-OOSTERMEER** - Op het terrein van een kalkzandsteenfabriek bij het Friesè Oostermeer (bij Drachten) zijn volgens de vereniging van amateurarcheologen (APAN) de sporen aangetroffen van een kampement van mammoetjagers. Dergelijke sporen zijn tot nu toe op het Westelijke halfmond alleen in de Sovjet Unie gevonden.

In de keileemlaag in en om het kamp zijn tijdens een opgraving door de APAN stenen werktuigen gevonden die tachtig tot honderd-twintigduizend jaar oud zouden zijn.

Volgens de APAN-leden Klaas en Henk Geertsma uit Groningen is het bestaan van de vindplaats het bewijs dat de theorieën van de vorig jaar overleden amateur-archeoloog Tjerk Vermaning uit Assen juist zijn.

Bewijs

De Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) in Amersfoort is op verzoek van de APAN begonnen aan een onderzoek. Bij de opgraving is ook een vertegenwoordiger van het Fysisch Geografisch Bodemkundig Laboratorium van de Universiteit van Amsterdam betrokken. Drs. D. Stapert, universitair docent van het Biologisch Archeologisch Instituut (BAI) in Groningen, zegt dat er sprake is van fantasie. „Ik ben ter plekke geweest en ik heb tientallen stenen bekeken. Daar

was geen enkele steen bij die door mensenhanden is bewerkt”, aldus Stapert.

Schandpaal

Volgens Tjerk Vermaning zou de bewoningsgeschiedenis van ons land vele tienduizenden jaren ouder zijn dan door de officiële wetenschap wordt aangenomen. Hij trachtte dat onder meer aan te tonen met stenen werktuigen die hij had opgegraven en gevonden in Hoogersmilde, Hijken en Eemster, maar hij werd op verdenking van vervalsing gearresteerd en voor de rechter gedaagd. Stapert was de man die Vermaning indertijd als vervalscher aan de schandpaal nagelde. Hoewel het bewijs van vervalsing niet kon worden geleverd en Vermaning werd vrijgesproken, werd hij nooit gerehabiliteerd.

Bewijs

De gebroeders Geertsma zijn er van overtuigd dat de vondst bij Oostermeer het bewijs zal leveren dat de omstreden stenen van Vermaning niet vervalst zijn.

Drentse Asser Courant

Drenthe in de kaart gekeken

Door Ab Drijver

■ Dicht bij het Friese dorpje Oostermeer ligt een zandafgraving. U kent dat soort terreinen wel. Een groot kunstmatig meer, dat hier en daar gevaarlijk diep is. Een uitgestrekte zandvlakte, waarop 's zomers illegale badgasten liggen te bruinen. En een zandzuigmachine die het gat elke dag een beetje dieper en groter maakt. In deze tijd van het jaar is zo'n zandvlakte bijna onbegaanbaar. Uw verslaggever hobbelde donderdag braaf achter enkele archeologen aan die op dat terrein in de blubber naar voorwerpen uit het stenen tijdperk zitten te vissen. De heren droegen stevige laarzen, en ze stapten monter voort. Uw verslaggever stond echter al na twintig meter tot aan zijn knieën in het drijfzand. Toen hij zichzelf daar met enige moeite uit verlost had moest hij op sokken enig graaf- en spitwerk verrichten naar zijn schoenen die, diep weggezakt in de smurrie, helemaal waren volgelopen met geel-bruin drab. Maar goed. Onder een tentzeil aan de rand van de plas bleken drie mannen op hun hurken met emmertjes en schepjes in de weer te zijn. Ze haalden stenen uit de grond. Die stenen moeten daar al zo'n honderduizend jaar gelegen hebben. Ooit probeerden mensen er werktuigen, gereedschappen en speerpunten van te maken, en dat is ze, als we sommige archeologen mogen geloven, aardig gelukt.

Bewijsmateriaal

Wij, in Drenthe, behoren nieuwsgierig te zijn naar het resultaat van die graafwerkzaamheden daar bij die plas in Friesland. Want volgens de leden van de vereniging van amateur-archeologen APAN zit daar het bewijsmateriaal in de grond waarnaar Tjerk Vermaning tijdens zijn leven tevergeefs heeft uitgekeken. Tjerk werd, zoals u weet, ooit als een misdadiger van zijn bromfiets gerukt en achter de tralie's gezet omdat de wetenschapper Stapert van het Biologisch Archeologisch Instituut (BAI) in Groningen hem er van beschuldigde dat hij bodemvondsten zou hebben vervalst. Verschillende stenen, die Tjerk voor een aardig bedrag aan de provincie Drenthe had verkocht, zouden met behulp van slijpmachine's in een historisch-verantwoord model zijn gebracht. Vermaning was van de ene dag op de andere een boef geworden. U weet wellicht ook nog hoe het afliep. Tjerk werd vrijgesproken, maar niemand bleek de moed te kunnen opbrengen om hem te rehabiliteren.

Sinds die tijd bestaat de wereld van de archeologie uit minstens twee partijen, te weten: de aanhangers van Tjerk, die heilig in zijn onschuld geloven, en de tegenstanders, die nog steeds van mening zijn dat hij de kluit behoorlijk heeft belazerd. Midden op die kliederige zandvlakte in Friesland was uw statenverslaggever donderdag getuige van de zoveelste episode uit dit waarschijnlijk nog heel lang voortdurende dra-

ma. Henk Geertsma, een nijvere wroeter van de APAN uit Groningen, trof daar in 1988 enkele tientallen stenen aan die er net zo uitzien als de omstreden stenen van Vermaning. Geertsma karde er mee naar Tjerk en vroeg hem wat hij er van vond. Tjerk bestudeerde de bodemvondsten stuk voor stuk aandachtig en zei: „Eindelijk is het bewijs geleverd. Wat willen ze nou nog meer....”

Met die 'ze' doelde hij op zijn tegenstanders die hem, naar zijn gevoel, bewust maatschappelijk en voor een deel ook geestelijk kapot hadden willen maken. Tjerk was er, na het bestuderen van die stenen, van overtuigd dat in dat terrein bij Oostermeer de restanten van een compleet mammoetjagers-kamp voor het oprapen liggen. En die rijkdom aan materiaal zou bewijzen dat het onzin is om dergelijke vondsten op een slijpsteen na te maken. Geertsma stapte samen met een aantal APAN-makkers naar Henk Kars van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) in Amersfoort met de vraag of Kars de vindplaats op wetenschappelijk verantwoorde wijze zou willen onderzoeken. En dat gebeurt dus op het ogenblik, ook al kan Tjerk er niet meer bij zijn.

Sensationele vondst

Uw verslaggever hoorde ter plekke eerst het enthousiaste verhaal van Henk Geertsma aan. „Het gaat hier om een sensationele vondst”, sprak de amateur-archeoloog. Volgens Geertsma bevat de sarde onder meer de sporen van de fundering van een grote hut. En in en om die voormalige hut

zou het wemelen van de bewerkte stenen. Kars hoorde dat verhaal ook aan, maar hij trok daarbij een zuinig gezicht. „Er zijn hier inderdaad al stenen gevonden die bewerkt zijn”, vulde hij aan. „Maar de sporen van een hut.....eh.....daar geloof ik eerlijk gezegd nog niet zo in”. Uw verslaggever mocht daarna even aan een handjevol stenen snuffelen. Maar het verging hem daarbij net als het hem soms vergaat bij het aanschouwen van bepaalde vormen van moderne kunst.

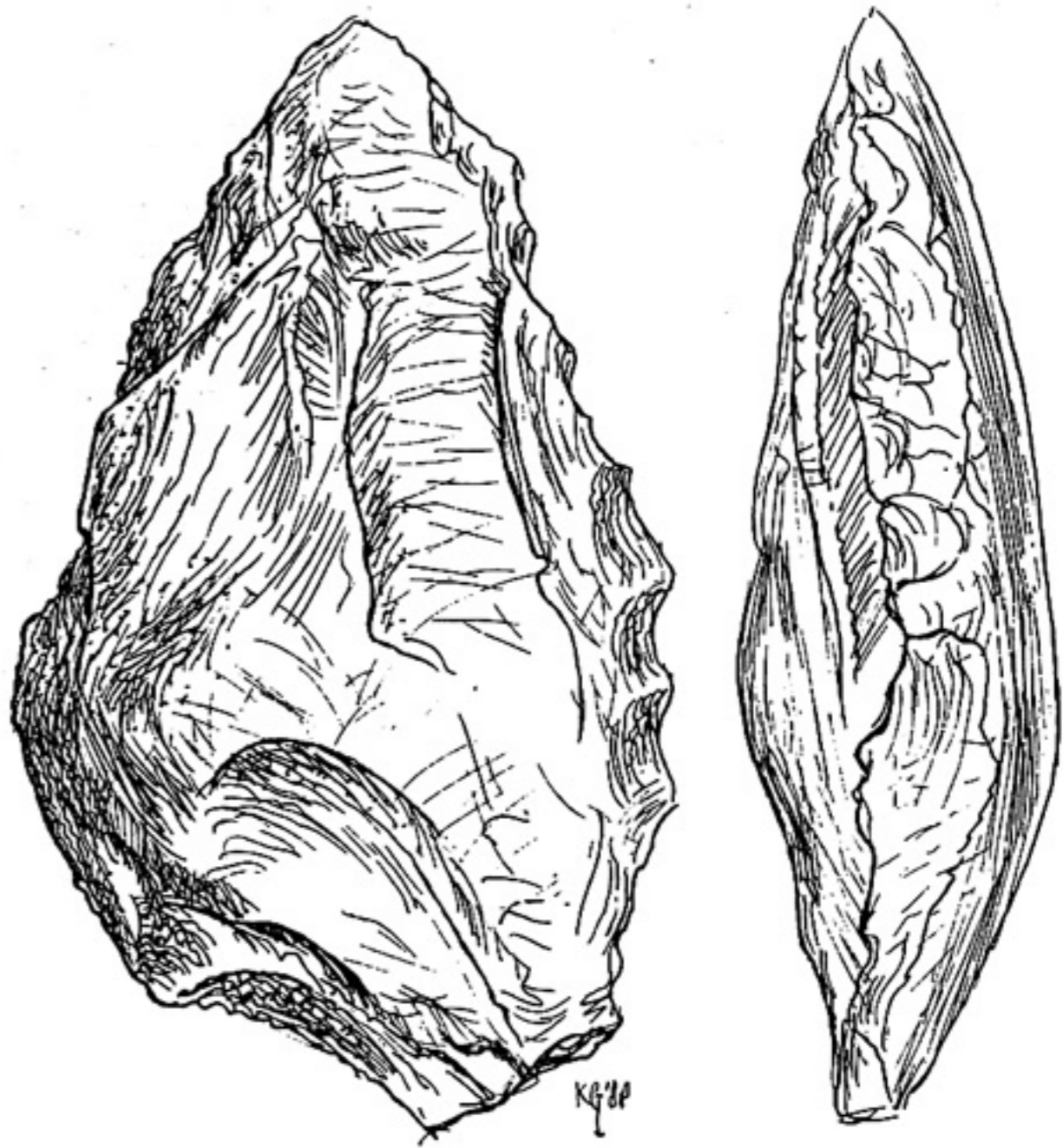
Geen emoties dus. Een schilderij dat bestaat uit twee horizontale rode strepen met daarbij drie vage gele vlekken mag dan wel de titel: kind aan Noordzeestrand hebben meegekregen, maar wat dan nog? En zo'n hoekige vuursteen, die volgens de kenners ooit als een pre-historisch nagelschaartje goede diensten zou hebben bewezen, wat moet je daar in vredesnaam in 1989 nog mee beginnen? Tot overmaat van ramp verscheen Stapert ook nog ten tonele. Hij stelde minzaam vast dat al die stenen doodgewone stenen waren. Nijs geen vindplaats van werktuigen. Over en Uit. U begrijpt dat de weg naar rehabilitatie van Vermaning nog erg lang is. Een leek, en dat is uw verslaggever op dit gebied zeer zeker, kan helaas niet bepalen of die jongens daar op die zandvlakte in Friesland voor joker in de blubber liggen te graaien. Maar ook de wetenschappers kunnen dat blijkbaar niet. En toch is het te hopen dat de laatste steen ooit boven zal komen. Laat ze daarom maar mooi een tijdje graven. Want de bijzonder trieste 'affaire-Vermaning' kan en mag nog lang niet afgedaan worden met het aloude gezegde: zand er over.

Schuilenburg

Positief nieuws.

Positief nieuws is natuurlijk de ontwikkeling omtrent de middenpaleo-site in Friesland, waar een aantal APAN-leden reeds geruime tijd geleden begonnen waren met opgraven. Dit was een volledig onafhankelijke opgraving, naar een niet bestaande cultuur. Tenminste in de ogen van de officiële wetenschap. U weet wel deze cultuur heeft alles te maken met de affaire Vermaning. De opgraving in Friesland staat en stond dan ook helemaal in het teken van de rehabilitatie van Vermaning, en in het teken van de rehabilitatie van de mensen die Vermaning altijd vanaf het eerste uur hebben verdedigd en die altijd zijn vondsten als echt hebben beschouwd. De omslag van deze APAN-INTERN is geïnspireerd op gegevens die tijdens de uitwerking van de gedane en ingemeten vondsten, geen plat maar een ruimtelijk beeld te zien gaf. Een hut in ruimte en tijd. Misschien is hier en daar een beetje door ons zelf wat bijgevoegd en ingevuld. U moet begrijpen dat van het op te graven oppervlakte zo ongeveer de helft is ingemeten en opgegraven. Die opgraving laat wel degelijk zien dat het om een hut handelt. Een vrij grote hut zelfs. Een hut met een oppervlakte van zo'n 8 x 10m. Dit lijkt enorm groot, ook wij hebben ons hierover verbaasd maar kijken we naar voorbeelden van hoe nu nog levende natuurvolkeren woningen bouwen dan zien we dat ze absoluut niet bang zijn om grote ingewikkelde constructies te fabriceren. Soms gigantisch van afmetingen, zo groot dat hele groepen mensen bestaande uit meerdere families allemaal een gemeenschappelijk onderdak hebben binnen zo'n "gemeenschapshuis". Of wij met de hut in Friesland een soortgelijk onderkomen hebben gevonden is natuurlijk niet te zeggen, maar het formaat doet wel iets dergelijks vermoeden. Of de hut eenmalig is valt ook niet te zeggen, maar gezien het grote aantal artefakten wat in de directe omgeving van de hut aan de oppervlakte van het keizand gevonden en geborgen zijn zou een indicatie kunnen zijn dat er tegelijkertijd meerdere hutten hebben gestaan. Sommige artefakten werden duidelijk in concentratieverband gevonden. We zitten hier met een aantal storende factoren welke nooit een gehele opheldering zullen geven. De hut bevindt zich n.l. aan de rand van een zandafgraving/zuigerij. De site wordt derhalve danig bedreigd. Veel van de naaste omgeving is al aan de zandzuiger ten prooi gevallen. Wij hebben de zuiger aldurend dichterbij zien komen. Er zullen mensen zijn die de zandafgraving als lokatie naar voren zullen brengen, als zijn de verdacht. Daar hebben we weer zo'n lokatie, daar doen APAN-mensen altijd van die spectaculaire vondsten. Dat kan toch niet. Elk gat dieper dan hun laars levert altijd van dat in-situ materiaal op. Verdacht hoor! Wat Friesland betreft kunnen we mededelen, dat over een oppervlakte van vele honderden-m²-vierkante meters het dekzand door een bulldozer of shovel verweerd is. Staan we op de site dan zien we een vrij grote keileem/keizand vlakte. We staan dan op het oude loopvlak van zo'n 60 duizend tot 100 duizend jaar oud. Dat loopvlak maakt deel uit van het Drentse keileemplateau, en is gesitueerd op het Noord-Friese gedeelte. Het was dan ook eigenlijk toen pas, na het weghalen van het dekzand dat er middenpaleovondsten gedaan werden. De groeve werd reeds geruime tijd bezocht door Henk Geertsma, maar was er in het begin alleen aan de waterkant de mogelijkheid om bij het keileem/keizand te komen dan leverde dit toch niet zoveel vondsten op. Dit omdat we juist in groeves met water altijd aan de waterkant, op strandjes een grote hoeveelheid doorelkaar gehusselde stenen tegen komen. De steile oever laat tijdens het afbrokkelen alle stenen vallen en deze komen zodoende onder aan de stijkant te liggen. Hieronder bevinden zich wanneer we geluk hebben vele werktuigen van zeer hoge ouderdom. Meestal Heidelbergachtige types. Ook worden wel fossielen aangetroffen. Dat was in onze groeve ook het geval, eigenlijk was de groeve in het begin alleen maar interessant doordat er prachtige zeeëgels en schelpen werden gevonden. De kennis omtrent artefakten was toen bij de zoeker ook nog niet zo aanwezig. Hij nam gewoon mee wat hij leuk vond. Toch zaten daar weldra middenpaleolithen tussen. En hier werd dan ook na enige tijd tijdens het zoeken door Henk speciaal op gelet. En intussen deed de zandzuiger zijn werk. De groeve werd groter en het af te zoeken oppervlakte steeds kleiner. De groeve trok pas echt de aandacht nadat hij er de twee Smilderspitsen had gevonden, welke in APAN-INTERN nr 87-4 op blz. 4 zijn afgebeeld. Daarna zijn we de groeve systematisch gaan afzoeken. Rondom. Inmiddels waren ze begonnen om grote gedeelten grond, welke binnenkort weggezogen zouden worden, van dekzand te ontdoen. De keileem kwam nu aan de oppervlakte te liggen. Dit zou weldra zeer interessant worden.

Omdat Henk niet ver uit de buurt van de groeve woonde bezocht hij deze geregeld, zeker na een hevige regenbui. Immers dan zou de keileem weer meer vondsten prijs geven. En dat gebeurde ook steeds weer. We moeten hier wel vertellen dat de eerste vondsten, waaronder de spitsen aan de waterkant gedaan zijn onderaan de steile oever. We konden daarom van deze vondsten niet spreken van in-situ. We deelden ze in volgens onze kennis omtrent de typologie van de Vermaning-stenen welke door prof. Waterbolk in palaeo-historia nr 15 op een rijtje gezet was. Vanaf het nu blootliggende keileemplateau kwamen steeds meer en meer vondsten, tot op een keer schrijver dezes samen met zijn broer en J.E. Musch een bezoek brachten aan de groeve. Het had gedurende lange tijd geregeld, dus vele stenen lagen aan de oppervlakte. We speurden alles af, tot we op een plek kwamen waar een aantal verse afslagen op het keizand/keileem lagen. Duidelijk dicht bij elkaar. Wie de eerste vondsten deed op die plaats valt niet meer te zeggen. We liepen gedrieën naast elkaar. Wel is het zo dat Henk de scherpste ogen heeft en daarom ook het vaakste moest bukken. Een steen welke half onder het keizand uitstak trok al gauw zijn aandacht. Hij bukte weer en raapte de steen op. Het bleek een kwarsitische zandsteen te zijn, maar dan wel een hele harde. Deze steen was duidelijk bijgekapt en bleek een biface (vuistbijl) te zijn, van het type met rug, biface a dos. (gewoon Frans voor vuistbijl met rug). Ja daar stonden we natuurlijk wel even van te kijken, ook omdat er rondom de vuistbijl over een oppervlakte van een aantal vierkante meters meerdere artefakten bijeen lagen. Wat kon dit betekenen? Kwamen in het begin alleen artefakten van de waterkant, waar we niet echt veel aan hadden nu was dat veranderd en wel in het voordeel van Vermaning. Dit schoot direkt door ons heen, en we besloten dan ook om daar zo snel mogelijk te starten met een opgraving. We zijn dan ook enkele dagen later met een aantal mensen naar de groeve terug gegaan en zijn begonnen met opgraven. We hebben geprobeerd om alles zo professioneel mogelijk aan te pakken en zijn begonnen met het lokaliseren van de plek welke de meeste kans zou bieden. We hadden een aantal artefakten welke de vorige keer ontdekt hadden laten liggen, zodoende konden we de juiste plek direkt terug vinden. Besloten werd om de vindplaats van de vuistbijl als middelpunt te nemen en van daaruit in vierkante meters naar alle kanten te gaan werken. De vakken werden met touw en spijkers uitgezet, en de eerste twee dagen werd er zeer hard gewerkt. Het avontuur lokte. Al gauw bleek dat het wel eens om een hutplattegrond kon gaan. J.E. Musch was hier direct vanaf het begin van overtuigd geweest. Zijn vermoedens werden dus bewaarheid. De verkleuringen in sommige vakken tekende zich duidelijk af als een grote boog, van vak naar vak. Binnen deze boog bleek later werden ook de meeste werktuigen aangetroffen. Onze aandacht ging in het begin dan ook uit naar de binnenkant van de hut. Zoals al eerder gesteld verbaasde de afmeting ons nogal, maar de feiten logen niet. Al spoedig hebben we besloten om niet de hele hut op te graven, maar een groot gedeelte te laten zitten voor eventuele nacontrole vanuit de wetenschappelijke hoek. Zo die daar al belangstelling bij mochten hebben. We wisten dat er al geruime tijd contacten met enkele wetenschappers waren omtrent de echtheid van de Vermaning vondsten. Misschien kon onze opgraving hier een steentje aan bij dragen. Vermaning zelf hebben we vanaf de eerste vondsten op de hoogte gehouden. Hij was zeer blij met de overeenkomst van onze vondsten met die van het Smildien welke hijzelf had gevonden en welke zoveel narigheid hadden opgeleverd. "Eindelijk is het gevonden, na zoveel jaren" waren zijn woorden. En hij feliciteerde Henk welgemeend hartelijk. Inmiddels hadden er een aantal gesprekken plaats gevonden met dr. Kars van het ROB (Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek). Bij deze gesprekken ging het in eerste instantie om de sites (vindplaatsen) van Vermaning, en het onderzoek van dr. Kars concentreerde zich toen alleen nog op de artefakten van die vindplaatsen. Dr. Kars had in de loop van 1987 wel een begin gemaakt met het bodemonderzoek op de bekende vindplaatsen van Drentse amateur. Ook de stenen van die vindplaatsen werden door hem onderzocht. Ook andere geologische formaties o.a. in een aantal zandafgravingen werden door hem bezocht samen met bodemdeskundigen. Dat dit hem niet aktijd in dank werd afgenomen bewijzen de brieven van drs. D. Stapert (zie INTERNEN nr 3 en nr 5. Dan op 11 oktober 1987 overlijdt Tjerk Vermaning. Na af loop van diens crematie tonen wij de hr. Bruin een aantal artefakten uit onze opgraving. Hij was zeer enthousiast. De hr. Bruin was de eerste wetenschapper die de echtheid van de Vermaningstenen in het openbaar kenbaar durfde maken. (zie INTERN nr 86 nr 1). Dan volgt er eind oktober '87 een opgraving op de vindplaats Eemster (zie INTERN nr 4 blz 36). Dr. Kars spit daar samen met een aantal APAN-leden en met twee studenten van Stapert. De vindplaats was al eerder door dr. Kars en een aantal Apan-leden, waaronder de hr. Wouters bezocht om de juiste lokatie aan te wijzen, en wel op 28 aug 1986 (zie INTERN nr2), maar toen werd er niet gegraven. Er werden toen alleen

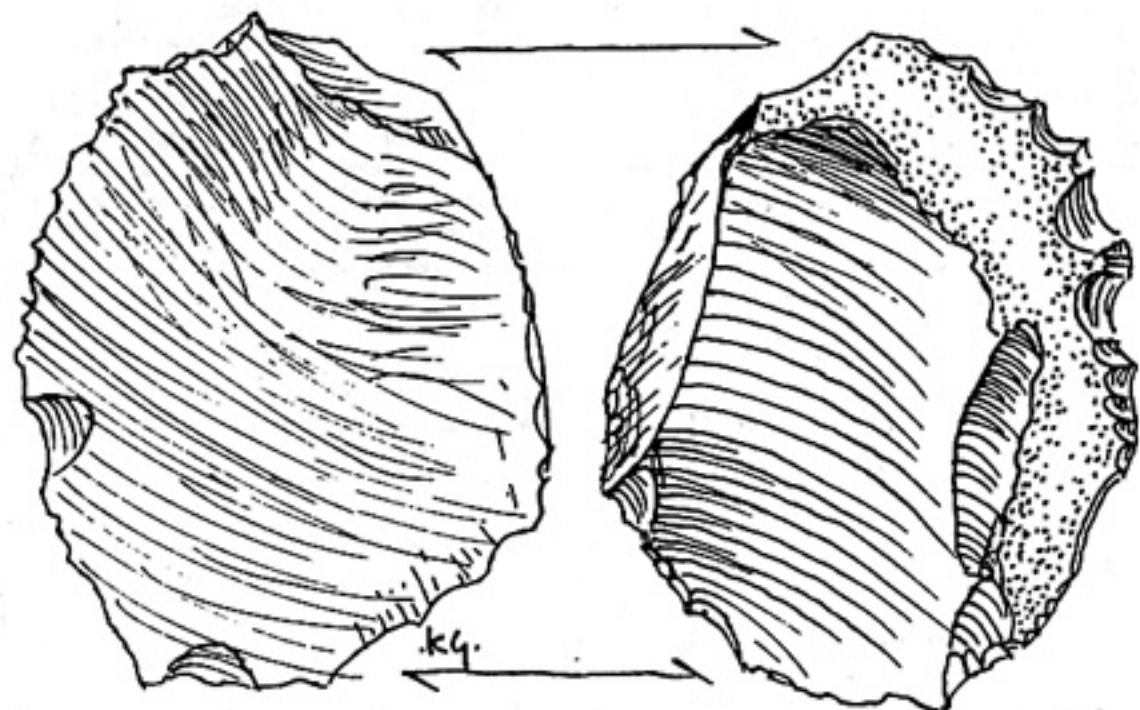

- VUISTBIJL
- KWARTSIET -

12,3 CM.

profielen gestoken. In oktober '87 werd er alleen in de wegberm gegraven op een strook direkt grenzend aan de akker waarop Vermaning zijn vondsten had gedaan. Helaas leverde deze opgraving geen nieuw artefakten op. Tenminste geen duidelijke stukken. In de kranten duiken dan berichten op als zou Vermaning ons, eigenlijk moet ik hier stellen de mensen van het eerste uur, een bewust verkeerde plek hebben aangewezen. Deze berichten stamden van de heren Hoeksema en van Westing. Vermaning zou hun de werkelijke ligging van de artefaktenverspreiding wel hebben aangewezen, en hij zou een testament hebben laten maken. Wel dat testament hebben we inmiddels ook in handen en het blijkt dat dr. Kars met z'n opgraving precies op de juiste plek zat, maar een weinig buiten de artefaktenverspreiding. (zie INTERN nr 4 blz 36). In febr. '88 vindt dan een gesprek plaats tussen de bezitters van de Eemstervondsten, tussen mijn persoon, de hr. Wouters en de hr. dr. Kars. Het gesprek vond plaats ten huize van de hr. B. Duppen. Daar werd besloten dat dr. Kars niet alleen Vermaningstenen onder de loop wou nemen, maar ook vondsten van anderen. (zie INTERN nr5 blz 8). De vondsten uit onze opgraving hadden wel in het bijzonder

zijn belangstelling omdat deze het meest recent waren. Afgesproken werd dan ook dat dr. Kars in de loop van het jaar hierover met ons contact zou opnemen en dat hij dan een afspraak zou maken om ons te komen bezoeken. Hij wilde dan graag alle stenen van de vindplaats bekijken. Eind '88 komt hij dan zijn gedane afspraak na. Hij komt ons bezoeken samen met een bodemdeskundige, en een afgestudeerd student van het BAI bezoeken. Een aantal artefakten worden dan geselecteerd op overeenkomst met de Vermaningstenen. Later wordt de site bezocht met dezelfde mensen, maar met nog een archeoloog. Aan het onderzoek werken dan de volgende wetenschappers mee; dr. Kars, Ernst van Beek geoloog, Frans de Vries archeoloog, Jos Deeben archeoloog. Er worden ter plaatse profielen gestoken en men is nogal enthousiast. De profielen komen overeen met die van de Vermaningsites. Door ons, Henk Geertsma en ondergetekende worden er weer een aantal artefakten gevonden. Dan besluiten we om op 21 en 22 nov weer daar samen te komen en de opgraving welke wij reeds eerder gestart hadden voort te zetten, maar dan onder leiding van dr. Kars en de beide archeologen. Er wordt contact met de groeve-eigenaar gelegd en deze is zeer welwillend wat de medewerking betreft. Maandag 21 nov., hevige sneeuwstorm boven Groningen en Friesland, vanuit Groningen gaan wij niet richting Friesland. Tussen de middag een telefoontje van dr. Kars. Hij is wel gegaan en is dan ook begonnen met het sneeuwvrij maken van de vindplaats, samen met een voorgraver van het ROB, de hr Buisman, J.E. Musch en Jos Deeben. Dinsdag 22 nov; beter weer maar nog altijd slecht. Nu zijn we met een voltallige ploeg, de mensen van de vorige dag en daarbij nu dus Henk en Klaas Geertsma en Frans de Vries. In de vakken die ze de vorige dag hebben uitgezet beginnen we nu te schaven. Enkele duidelijke artefakten worden ingemeten. Onze crew wordt dan nog versterkt door de hr Govert van Noort, een amateur onderzoeker van het eiland Texel. Hij heeft soortgelijke artefakten op 'zijn' eiland ontdekt en is daar ook een opgraving gestart. Ook hij denkt met een hut van doen te hebben uit het middenpaleolithicum. Van Noort laat tussen de middag tijdens de lunch een aantal meegebrachte artefakten de ronde doen. Daarna trekken we weer door de regen naar de groeve, werken nog een korte tijd en besluiten dan omdat steeds meer water wat in de vakken stroomt het opgraven zodanig bemoeilijkt, dat doorgaan geen zin meer heeft. Dr. Kars laat de boel stopzetten. We spreken dan met elkaar af dat we bekijken of het midden-december mogelijk is om de opgraving verder door te zetten. Maar dan met een tent en een hete-lucht-kanon en een pompinstallatie om het overtollige water af te voeren. We hopen dat het midden-december dan ook geen schaatsweer zal zijn. We zien wel.

GROTE AFSLAG MET RETOUCHE

We willen hier nog wel opmerken dat bij aankomst de 21 nov bleek dat men vlak langs onze opgraving, op enkele centimeters, de bodem tot op een diepte van zo'n 50 cm totaal verstoord had. Het leek alsof er geploegd was, maar waarschijnlijk is het met een shovel gedaan. Het geshovelde gedeelte is zo'n 10 m breed en 100 m lang, en vormt zo nu een barriere tussen onze opgraving en de waterkant. Of deze bodemverstoring iets te maken heeft met het onderzoek van dr. Kars weten we niet, maar zolang wij daar komen is de bodem nog nooit op zodanige wijze behandeld,

Waarom zouden ze ook, de strook vlak lang het water gebruikt men nergens voor. De grond hoeft eerst ook niet los gemaakt te worden vanwege de zandzuiger. Deze zuigt alleen de grond aan de onderkant weg. De rest stort dan vanzelf in het water. Vreemde zaak derhalve. Gelukkig hebben ze niet alles verstoord. Dit gegeven is ook aan de hr. E. Kramer, provinciaal archeoloog van de provincie Friesland meegedeeld. Hij bezocht op 22 nov samen met de hr. Halbertsma de vindplaats. hem is gewezen op het geploegde gedeelte en erbij hem op aangedrongen dat hij samen met dr. Kars er bij de groeve-eigenaar op moet aandringen dat dit niet weer kan gebeuren. In de toekomst zou dat ook niet meer kunnen volgens Kars, want hij ging deze vindplaats vanaf de 23ste nov officieel op de lijst van het ROB plaatsen. Wie daarna nog de vindplaats zou verstoren is dus strafbaar. We houden jullie op de hoogte.

LEEUWARDER COURANT. DONDERDAG 22 DE

Dr. Henk Kars wil Tjerk Vermaning recht doen In de blubber op zoek naar een kamp uit de steentijd

EASTERMAR - De archeoloog dr. Henk Kars, verbonden aan het Rijksinstituut voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in Amersfoort, stelt een onderzoek in op het terrein van de Kalkzandsteenfabriek Bergumermeer te Schuilenburg onder Eastermar. Leden van de amateur-archeologenorganisatie APAN hebben daar de afgelopen jaren meermalen vuurstenen gevonden, die door hen werden herkend als werktuigen uit de Midden-Steen Tijd. Een deel van die stenen vertoont volgens hen dezelfde verschijnselen als de omstreeks 1980 door de wetenschap valse verklaarde stenen van Tjerk Vermaning.

De APAN-leden Jan Evert Musch uit Anloo en de broers Klaas en Henk Geertsma uit Groningen (kleinzoon van de bekende Lippenhuizer stientsjesiker Hein van der Vliet) vonden op een plaats op het zandwinterrein van de fabriek, waar de bovengrond was verwijderd tot in het keizand tientallen vuurstenen voorwerpen, die door hen werden gedetermineerd als werktuigen.

Dr. Kars is enkele jaren geleden begonnen naar een onderzoek naar de echtheid van de stenen van Vermaning. De opgraving, die nu onder zijn leiding plaats-

vindt onder Eastermar, kan gezien worden als onderdeel van dat Vermaning-onderzoek. Hij werkt samen met mensen van de APAN. Dat doet hij, om er toe bij te dragen, dat het werk van deze amateurs wat uit de sfeer van de verdachtmakerij komt.

Het onderzoek op het door de regen nogal blubberige terrein wordt behalve door de heer Kars, uitgevoerd door ROB-veldwerker Albert Buisman, de aan het Biologisch-Archeologisch Instituut in Groningen afgestudeerde archeoloog Frans de Vries en een aantal APAN-leden. De deelname van De Vries aan het onderzoek wil niet zeggen, dat het BAI wat met de opgraving te maken heeft. Dat is niet zo. De wetenschappelijke kritiek op de vondsten van Vermaning kwam destijds vooral van de medewerkers van het Groningse instituut.

Drs. De Vries deelt mee, dat hij samen met een medewerker van het Instituut voor Pre- en Protohistorie in Amsterdam en enkele amateurs eind november wel enkele tientallen stuks vuursteen heeft gevonden, die kenmerken

van werktuigen dragen, maar deze stenen zijn op de omgewoelde bodem aangetroffen. In het met een plastic tent overdekte vlak, dat is vrijgeschaafd, bevindt zich wel vuursteen, maar drs. De Vries vindt, dat er nog geen duidelijke aanwijzingen zijn, dat het hier om werktuigen gaat.

De vuurstenen zijn werktuigen en ze werden uitsluitend door de amateurs gevonden. Na het bezoek van S. heeft drs de Vries wel een in-situ vondst goedgekeurd, n.l. een afslag met retouche. Soortgelijke stukken werden eerder door hem afgekeurd.

227
Aanvulling. Was het eerst de bedoeling van de hr. Kars om tot de kerstdagen door te graven en dan de balans op te maken, nu is het zo dat hij omdat er toch voortdurend 'artefakten' (volgens ons dus en volgens anderen niet dus) werden opgegraven besloten heeft om in januari voor nog onbepaalde tijd door te gaan. Onderstaand aanvullend verslag is op de 17e jan uitgetypt en Kars is nog steeds op de vindplaats bezig.

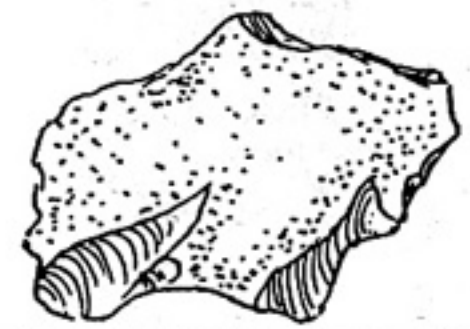
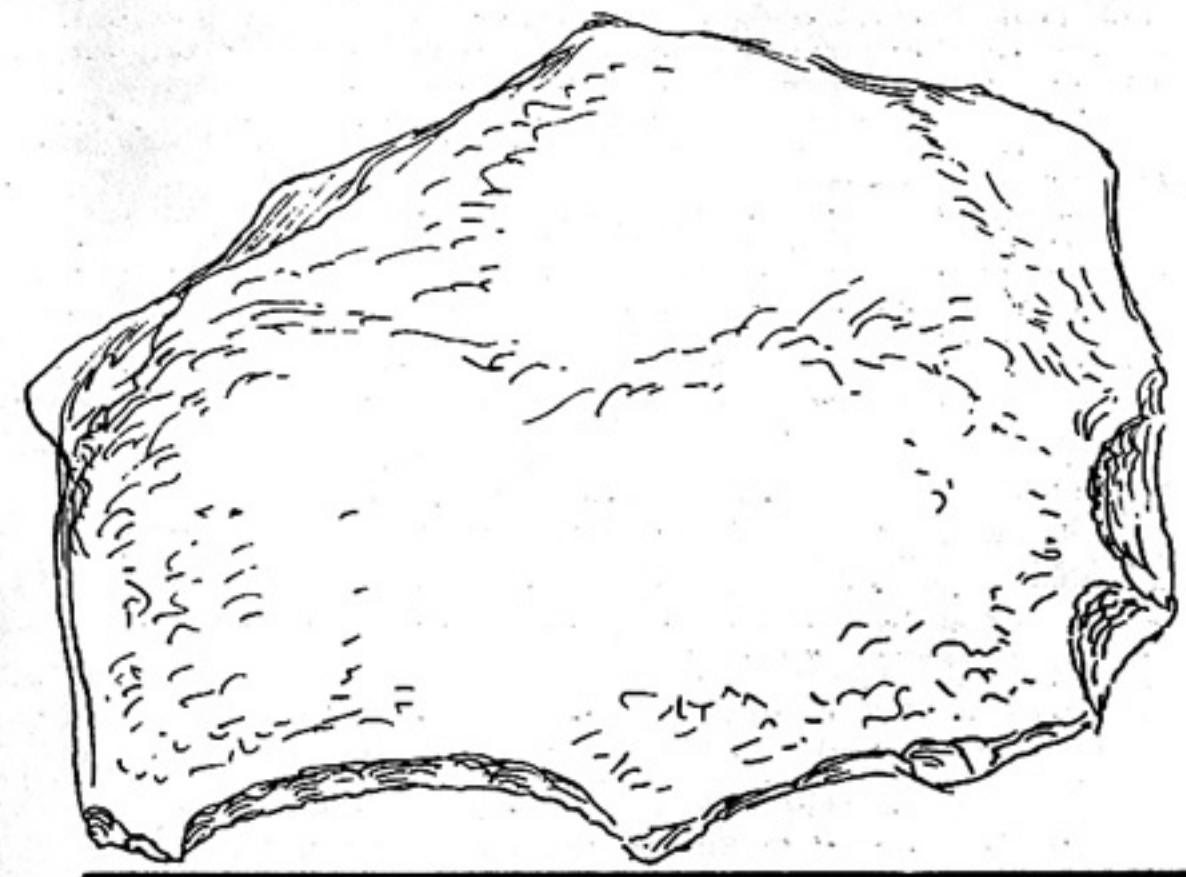
Op 15 december 1988 werd de vindplaats bezocht door wel heel speciaal bezoek. Zijn komst was al geruime tijd eerder aangekondigd, doch of hij wel zou komen wist niemand met zekerheid. Zou hij 's morgens komen of later. Het werd uiteindelijk 's middags rond half twee. Toen kwam de rode lelijke eend met daarin, jullie snappen natuurlijk wel dat het om de hr. drs. Stapert gaat. Dr. Kars had hem uitgenodigd om de vindplaats en de vondsten te komen bekijken. In het kielzog van drs. S. kwamen nog enkele andere mensen mee n.l. de bodemkundigen Ter Wee en Van Heuvelen en nog een zekere Dijkstra uit Peeloo (wie hij is of wat hij kwam doen is mij niet duidelijk geworden, wel meldde hij enkele middenpaleovondsten die hij gedaan had in de buurt van zijn woonplaats. Ook wij hebben reeds enkele artefakten uit Peeloo in ons bezit. Ter plaatse gedaan in de keileem, keizand. Gevonden tijdens graafwerkzaamheden.). Verder waren op die dag ook aanwezig op uitnodiging van de hr Kars; van der Meer en Ernst van Beek (ook bodemkundigen). Dr. Kars was zelf aanwezig, Frans de Vries, de amateurs Oene Kloetstra, Henk en Klaas Geertsma en de R.O.B. voorgraver Bert Buisman, en als laatste Marcel Niekus (beetje student van Stapert). Ook hadden we op die dag een journalist van de Drents Asser Courant uitgenodigd, met hem hebben we 's morgens een gesprek gehad. (zie krantenverslag). Dat was op die dag een volle bak dus want er was nog een persoon aanwezig die met ons mee was gekomen, n.l. een fotograaf Ruud Folkers die foto's heeft genomen van Staperts aanwezigheid. Zijn bezoek is derhalve hiermee gedocumenteerd. Wij hadden goede hoop dat er een soort discussie op gang zou komen over de vindplaats waar toen toch al zo'n 14 dagen door ons gegraven was. Misschien heb ik lang niet alles begrepen, maar als ik de bodemkundigen zo hoorde praten over hun vakkenis, en wat ze daarvan allemaal wel niet wisten, met nadruk op niet, dan werd er weinig over de situatie ter plaatse opgemerkt. Men wilde niet echt op de plaatselijke omstandigheden ingaan. Telkens werd verwezen naar andere lokaties op het Drents keileemplateau, waar Schuilenburg ook op ligt dus. Wel wisten ze melden dat de keileem op onze site ongeveer op de nullijn lag en dat ze naar Emmen op liep tot 15m boven N.A.P. en richting Waddenzee tot 15m onder N.A.P. Over de artefakten werd vrij kort gesproken, en wel door de enige aanwezige deskundige. Door de hr. drs. Stapert zelf dus. Kars vroeg hem of hij een aantal door ons meegebrachte stukken wilde bekijken. Hier kon hij niet onderuit natuurlijk. Spanning in de keet. We hadden het hem niet moeilijk gemaakt, we hadden maar drie stukken meegenomen. De twee mooiste spitsen en een grote schaaaf op aflag. Stapert had niet veel tijd nodig en kwam met een zeer merkwaardige uitspraak. Volgens hem leken de stenen wel op artefakten, maar dat hij niet zeker wist hoe ze ontstaan waren. Dit verschijnsel noemde hij "INCERTO FACTO" (onzeker hoe ontstaan). Onbegrijpelijk! Duidelijkere Smildienvondsten hebben er in de kring van dat gezelschap nooit op tafel gelegen, of het moet al Vermaningmateriaal zijn geweest, maar daar zijn nooit alle aanwezigen van Schuilenburg bij geweest. Als ik het goed heb alleen één van de bodemkundigen en de drs. natuurlijk. Stapert voelde zich in Schuilenburg aardig zeker, want hij was de enige echte betaalde deskundige archeoloog, hij hoefde met niemand in discussie te treden. Wij als amateurs hebben ook niets gezegd, wat hadden we moeten zeggen, we waren gewoon weer eens met stomheid geslagen. Hier werd weer eens de wetenschappelijke status van het vak verkracht. Ons was reeds ooit telefonisch meegedeeld, door de aanwezige afgestudeerde student van Stapert die de archeologische supervisie over de opgraving voerde, dat wij als amateur geen status hebben, dat alles wat wij zeiden, dachten er niet toe deed omdat wij daarvoor niet werden betaald, en dat wij geen bureau hadden, en dat alles wat wij publiceren of wat er reeds gepubliceerd was toch toch niets betekende, en dat we daar beter maar mee moesten stoppen, en dat de Archaeologische Berichten wel leuk waren, maar dat door het ontbreken van juist die status....nou ja u weet wel. Naar hij wilde toch wel graag eens een lezing houden op een Apan jaarvergadering, want hij wilde graag de amateurs tot vriend houden. Wat moeten we daar nou mee, met zulke uitspraken? Serieus nemen? Of gewoon maar laten waaien? Terug naar de keet, waar een aantal amateurs dus met stomheid geslagen waren. De grote verrassing moest nog komen.

Dr. Kars vroeg Stapert of hij nog enkele steentjes en stenen uit de opgraving wilde bekijken en of hij zijn mening ook hierover wilde geven. Zijn conclusie, na een vluchtige inspectie: "Geen artefakten, er zit niets bij". Okee dat wisten we, dat hadden we verwacht, maar zijn student had ons meermalen toch duidelijk het gevoel gegeven dat er tijdens het graven wel degelijk werktuigjes, afslagjes e.d. waren aangetroffen, deze zijn ook ingemeten. Verbaasd waren we dan ook dat deze nieuwe drs. dan ook opgewekt Staperts woorden ging onderstrepen, dat schoot ons dan ook danig in het verkeerde keelgat. Met de woorden: "Nee Dick dat vind ik ook, er is geen artefakt opgegraven, er is niets gevonden" werd in onze ogen de hele opgraving op een BAI wijze bekeken. In de keileem kunnen geen artefakten gevonden worden werd later door de student nog toegevoegd. Of het op de site om keileem gaat was op dat moment nog niet eens wetenschappelijk vastgesteld. Alle afslagjes met slagbult en eventueel nageretoucheerd, plus de stekerafslag die hijzelf meende te herkennen werden dus in een klap weer gewoon vuusteentjes. Een aantal van deze stukken hadden we op de dag van Staperts bezoek in ongestoorde grond laten zitten, opdat hij zelf dan kon controleren dat de vondsten uit het keizand komen en niet uit de keileem. Onder deze artefakten was een schitterend rugmes, of citrusmes van zo'n 11cm lengte en zo'n 4 cm dik. Dit was het mooiste en grootste werktuig wat we tot dan hadden opgegraven. De Vries durfde het stuk niet echt artificieel te noemen, hij twijfelde. Maar op de dag van Stapert wist ie het opeens zeker. Geen artefact, door het ijs geklopt. Govert van Noort heeft hem de dag erna nog speciaal naar dit stuk gevraagd en andere voorbeelden aangehaald, hielp niets. Die andere stukken zouden dan ook wel door het ijs geklopt zijn, zelfs gepubliceerde overeenkomstige werktuigen werden door hem gewantrouwd. Ik wil met het bovenstaande geen stemming kweken, of mensen beledigen, of aanvallen, ik beschrijf alleen de situatie zoals die zich in Schuilenburg voordeed. Het komt er op neer dat eigenlijk alleen oppervlaktevondsten goed zijn. Ga je de grond in, ho maar. Of Stapert is er niet dan is het wel wat, Stapert is er wel dan is het niets. We zullen daarom de reactie van de nog jonge drs ietwat relativerend opnemen. Per slot was Stapert er wel op die dag. Maar u begrijpt, wij waren al met stomheid geslagen en nu ook nog in het verkeerde keelgat geschoten. Wat moet een mens daarmee. Boos worden natuurlijk, dat ontstaat dan gewoon. De BAI norm werd gehanteerd, de lol was er aardig af. Ik heb dit 's avonds ook aan dr Kars verwoord, wel wat te hard toen. Ik heb dan ook een aantal uitspraken terug genomen en mijn excuses aangeboden wat hem betrof. Merkwaardig blijft het toch dat de Vries wel het oppervlaktemateriaal accepteert, of die stukken die aan de waterkant zijn gevonden op de stranjes. Ook die stukken die gevonden zijn zonder aanwezigheid van een deskundige met status. Wie zal zeggen dat we ze daar wel echt gevonden hebben? Kunnen toch overal vandaan komen. Merkwaardig was ook dat we te horen kregen dat we wel wat weinig stukken (3) voor Stapert hadden meegenomen. We hadden thuis toch veel meer!! Jawel heren, maar dr. Kars beheerde op dat moment een aantal stukken, door ons gevonden tijdens de opgraving aan de oppervlakte van het terrein. Deze stukken waren door de Vries en door Jos Deeben gedeeltelijk geaccepteerd. (Later werd één van deze stukken absoluut als een artefakt erkend door drs. Wil Roebroeks). Waarom waren die stukken niet aan Stapert getoond? Ja dat wisten ze ook niet goed, oh ja nou dan ...vergeten enz, sorry. Achteraf is het juist heel goed gebleken dat we Stapert maar drie stukken hebben laten zien. Want van deze drie stukken is er later eentje, de mooiste spits, door de al eerder genoemde Roebroeks als artefakt aangemerkt. Roebroeks hebben we wel meer materiaal laten zien n.l. 23 stukken, waaronder drie Smildespitsen. Hij kon dus ruimer kiezen of tanden. Hij heeft tanden gekozen, en van die 23 stukken er maar twee als onmiskenbaar artificieel aangemerkt. Hem hadden we dus netzogoed ook beter maar 3 hoeven laten zien. Met het goedkeuren van een kern heeft hij wel de discussie op een hoger plan gebracht. Want waar een kern aangetroffen wordt heb je ook kans op afsagen en werktuigen. Waar een kern is daar is gewerkt. Of Roebroeks een uitspraak heeft gedaan over de ouderdom van het materiaal is ons niet bekend, maar zulke spitsen en kernen kennen we niet uit jongere periodes. Het komt er op neer dat de bodemkundigen eerst een wetenschappelijke uitspraak zullen moeten doen over de ouderdom en over de samenstelling van de grondsoorten, pas dan krijgen we zekerheid. Vele grondmonsters zijn er genomen, ook door de "amateur" Govert van Noort. Hij wil aantonen dat het wel degelijk om een Lembodem zou gaan, waar onze opgraving op plaats vindt. Van Noort heeft verder alle belang bij het kritisch volgen van de opgraving, want hij heeft ook een soort Smildien op zijn eiland gevonden. Daar wilde men ook wel eens graven. Ondeskundigheid en betrokkenheid bij de Vermaningaffaire van een aantal wetenschappers heeft van Noort doen besluiten om zijn vindplaatsen weer toe te denken.

BOOR 2
 GETANDE AFSL. 1
 PAARDEKOP 1
 VOGEL
 UNIFACE 1
 VIS 1
 WISENT

AFSLAG 142
 KLING 6
 AFSL. KERN 43
 SCHRABBER 13
 SCHAAF 7
 PRIEM 11
 STEKER A. 1
 STEKER AA. 1
 STEKER RA. 6
 TREKKER 16
 HACHEREAU
 BIFACE 2
 SMILDERSPITS 3
 SPITSSCHAAP 2

BEKSTEKER 6
 RUIMBOOR 2
 BIZON 10
 BEER 10
 VORSTSPLIJT 31
 PORTRET 8
 DUBB. PORTR. 3
 DRIEH. VROUWTJE 5
 CHOPP. TOOL 2
 DIERPORTR. 1
 OLIF. 1

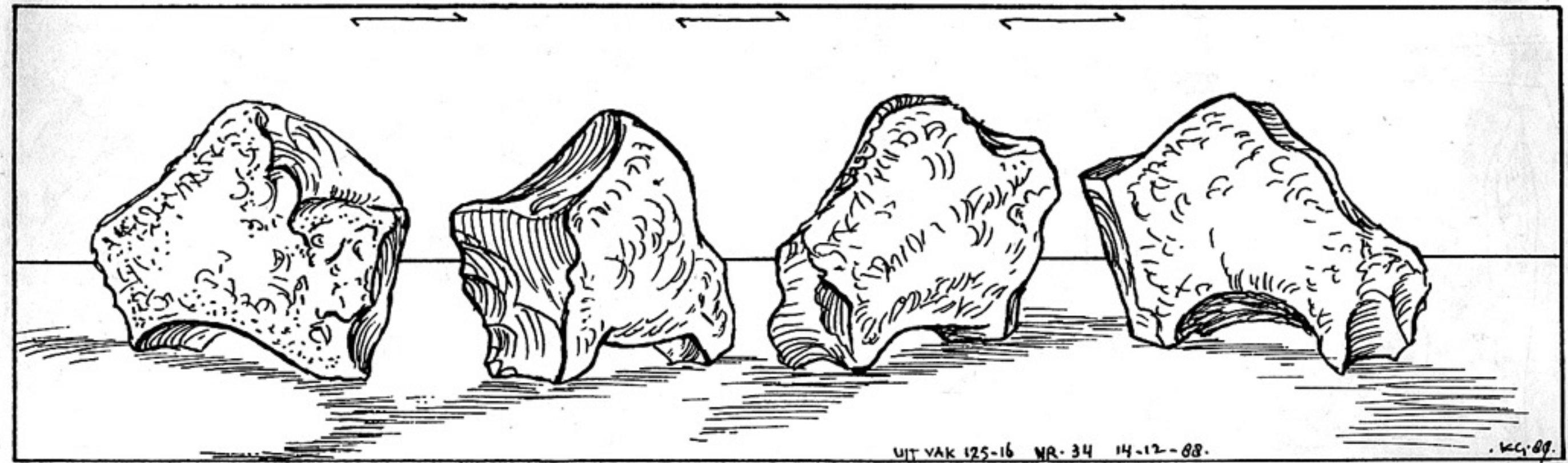
kg. 89.

enz.
 enz.
 enz.

PAARD-KOP

BISON'S

UIT VAK 125-16 NR. 34 14-12-88.

kg. 89.

INCERTO FACTO

De artefacten die hier op deze twee bladzijden staan afgebeeld zijn alle op ware grootte getekend. De drie stukken op blz 22 zijn door de drs. afgedaan als zijnde INCERTO FACTO.

Deze kreet is nu al legendarisch en doet reeds de ronde in Nederland. De twee Smilder-spitsen van Schuilenburg, de onderstaande, zijn duidelijk bewerkt en overtuigend Midden - paleo. Beide hebben ze voorbeelden uit Font-Maure (Frankrijk), waar in de 50-er jaren onder Pradel een onomstreden opgraving is gehouden. Daar zijn deze stukken geen enkel probleem.

De drie stukken die hier staan afgebeeld zijn de drie welke we aan Stapert hebben laten zien. MEER NIET! Incerto facto, vreemd, want deze man weet toch alles over artefacten-fabricage (speciaal die van de jongste tijd). Boeken heeft hij er over volgeschreven. Soms volledige publikatie over maar een of twee afslagjes zonder retouche. Een vereiste is dan wel dat er glans op moet zitten, en dat ze niet gevonden moeten zijn door zo'n eigenwijze praktijkarcheoloog.

Op blz 30 van deze Intern vindt u een publikatie van zijn hand. Het gaat over Vermaning-materiaal. Hij komt in dit stukje met een nieuwe door hem ontdekte Vermaning-vervalsings-truc. Eentje zoals hij nog niet eerder in zijn lange loopbaan van speurder heeft meegemaakt. De publikatie is vrij recent, moet uit 1987 of '88 stammen, want het overlijden van Vermaning wordt genoemd. De passage komt uit een 25 pagina's tellende offprint van Palaeohistoria 28.

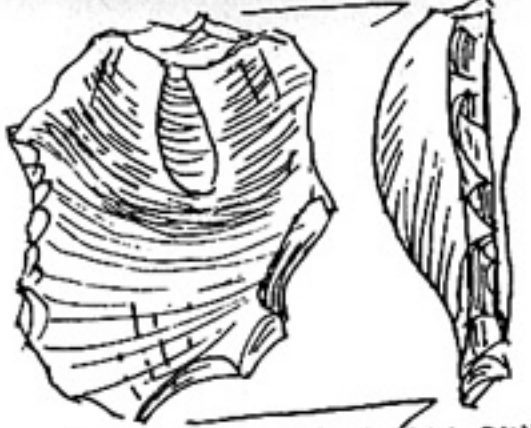
SCHAAT

DRS. S.

SMILDERSPITS

SMILDERSPITS VOLGENS ROEBROEK'S ARTIFICIEEL

AFSLAG MET GROTE SLAGBULT EN RETOUCHE

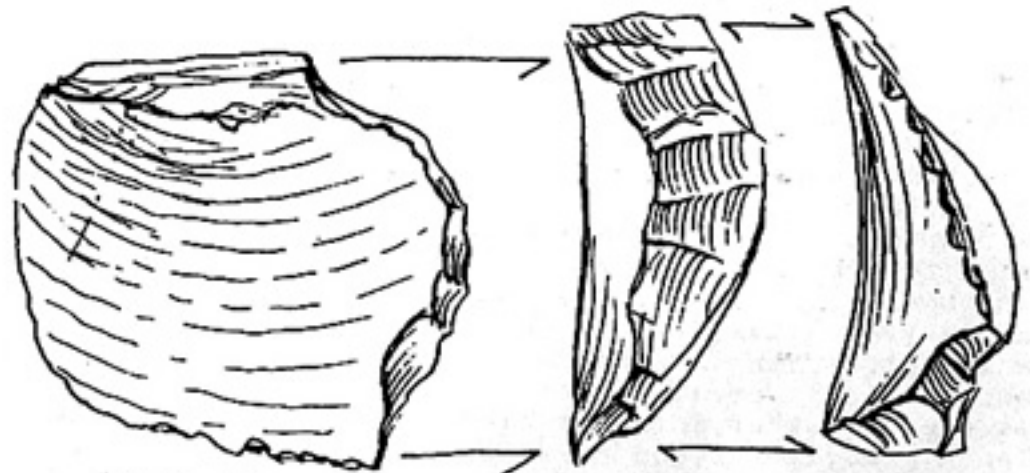
AFSLAG MET BOOR.

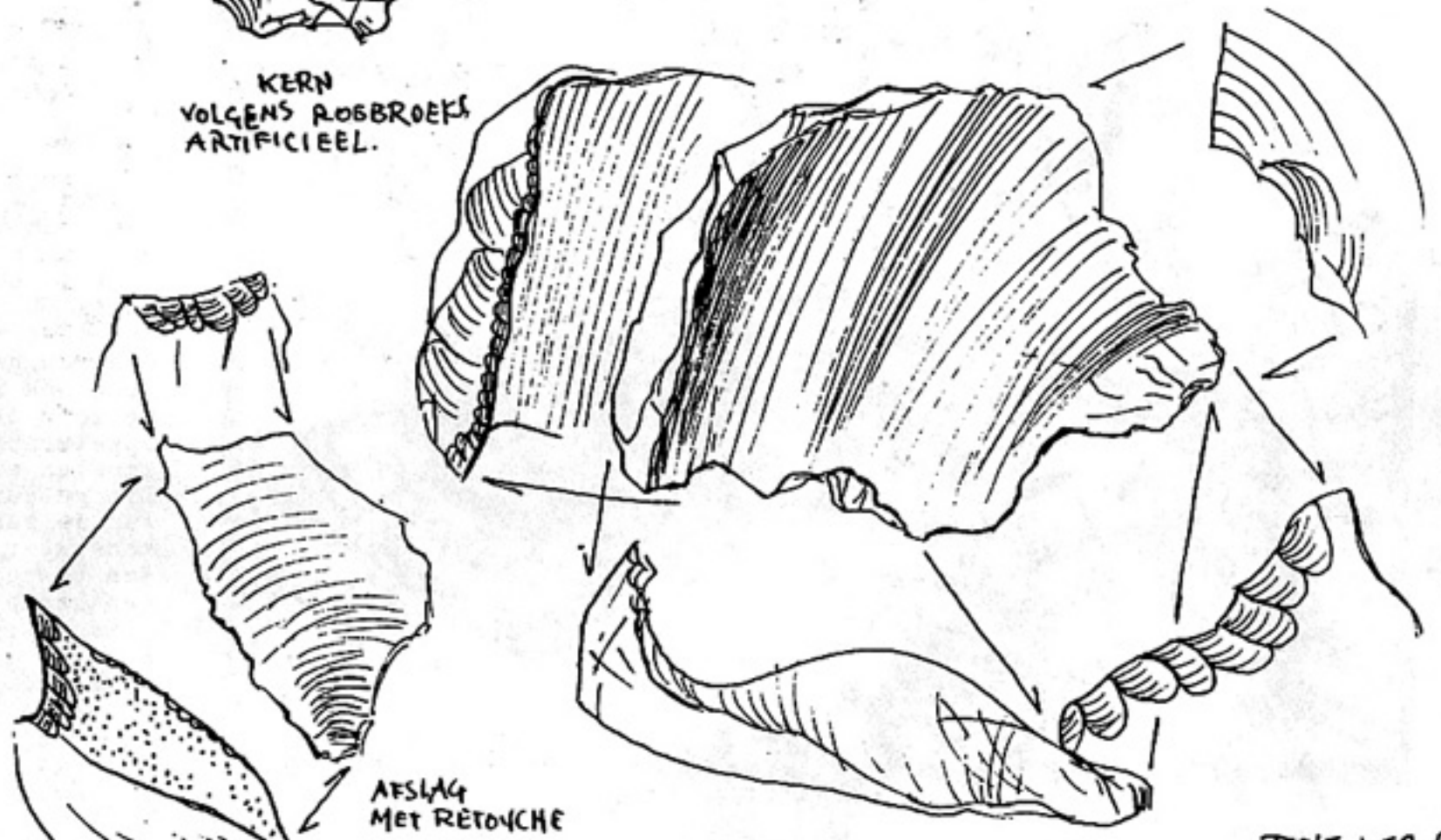
KERN VOLGENS ROEBROEKS ARTIFICIEEL.

AFSLAG MET RETOUCHE

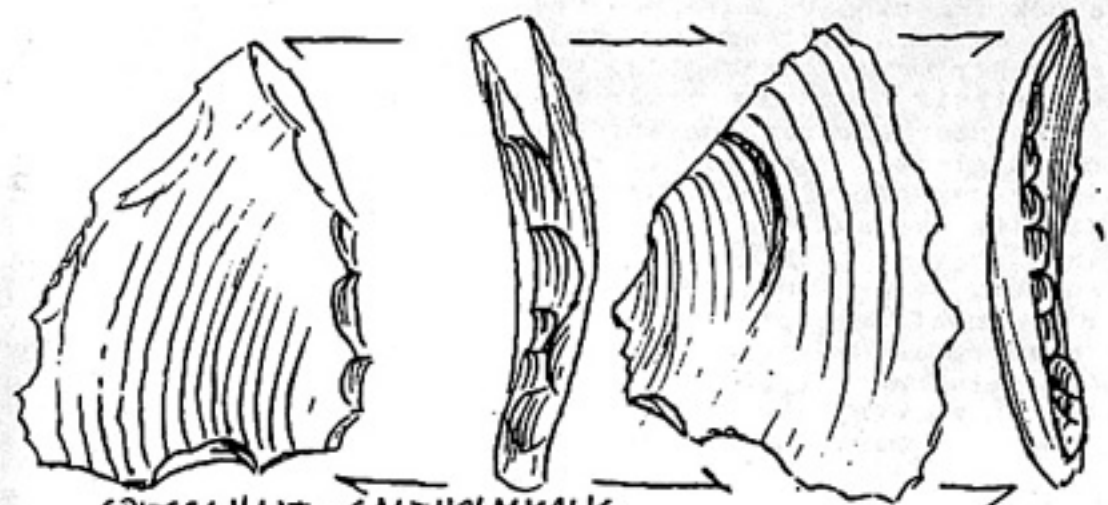
AFSLAG MET RETOUCHE - SALTHOLMKALK

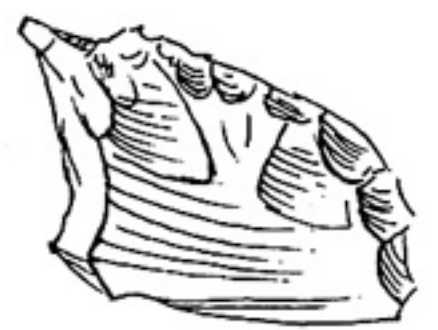
AFSLAG MET RETOUCHE

MEERVOUDIG WERKTUIG OP AFSLAG

TEK. KG 89

SPITSSCHAAF - SALTHOLMKALK

BOOR

AFSLAG

Het is natuurlijk zo dat de stenen van Schuilenburg niet alleen door de Vries zullen worden bekeken en op waarde worden geschat. Jos Deeben was al in een vroeg stadium aanwezig, Hans Peeters is op de vindplaats geweest en heeft materiaal bekeken, Johannus Musch evenzo, en drs Roebroeks die we toch ook deskundig mogen noemen heeft twee stukken goedgekeurd. Kars wil ook wanneer de opgraving afgerond is nogmaals met deze mensen en met een aantal "amateurs" rond de tafel. Pas dan kan er op wetenschappelijk niveau over de artefakten worden gesproken, met de uitkomsten van het bodemonderzoek als ondersteuning of als afwijzing. We zullen zien. Wij hebben de voorzet gedaan, laat hun maar scoren. Om af te sluiten wil ik nog een fraaie stelling van ter Wee aanhalen, die hij deed toen hij alleen tussen een aantal "amateurs" stond aan de waterkant van het Schuilenburgmeer, op de Sapertdag: "Amateurs moeten altijd enthousiast zijn".

Tot zover Schuilenburg. Wij houden u op de hoogte.